

МЕТОДЕ ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОГ РАДА У УПОЗНАВАЊУ ДЕЦЕ СА ОКОЛИНОМ

Др Данијела Радловић Чубрило, професор

Методе васпитно-образовног рада

- Реч метода је грчког порекла и значи поступак, начин помоћу кога се остварује постављени задатак.
- Методе васпитно-образовног рада у предшколској установи су путеви, начини и поступци помоћу којих васпитач преноси деци знања, учи их вештинама, богати њихова сазнања, формира код њих моралне вредности, развија њихове личне особине и формира навике пристојног понашања.
- Васпитач одабира најбољу комбинацију метода, при чему води рачуна о садржају тематске јединице, узрасту деце и материјалним могућностима предшколске установе (простор, опрема, средства...)

Методе васпитно-образовног рада

- Метода разговора (дијаложка метода)
- Метода усменог излагања (монолошка метода)
- Метода рада са текстом
- Метода цртања
- Метода демонстрације (показивања)
- Проблемска метода
- Метода сценског рада
- Метода практичног рада
- Метода игре

Метода разговора

- **Катехетички разговор** – састоји се од краћих питања и одређених одговора
- **Развојни (хеуристички) разговор** – васпитач поставља подстицајна питања, прикупљајући успешне одговоре
- **Слободни разговор** – сличан је разговору у свакидашњем животу

Метода разговора

- **Дискусија** (полемика, дебата, расправа) – облик је разговора у којему се супростављају мишљења о одређеној теми (деца могу да дискутују о значају појединих занимања, прању руку пре и после јела, односу према животињама и биљкама). Улога дискусије је да код детета потакне заузимање личног става према ономе о чему се дискутује.
- **Олуја идеја** – начин решавања проблема, тако што свако од деце износи своју идеју, примедбу, досетку и слично како би решио дати проблем.

Захтеви за постављање питања предшколском детету

При постављању питање васпитач треба да :

- прилагоди избор речи и садржаја питања деци
- по потреби поставља подпитања
- искористи дечије одговоре (чак и нетачне)
- изабере добар тренутак за постављање питања и одреди примерену паузу између питања
- прогресивно повећа сазнајне захтеве кроз низ питања вишег реда

Захтеви за постављање питања предшколском детету

- избегава питања на која деца не могу дати одговоре (због незнања или недостатка искуства)
- избегава алтернативна питања (имају ли птице крила?)
- избегава сугестивна питања (да ли се свећа топи?)
- избегава питања која сугеришу погрешан одговор
- избегава неодређена и вишезначна питања (какво је годишње доба зима?)
- избегава предугачка, сложена и вишеструка питања

Метода усменог излагања

- **Причање (приповедање)** – излагање о стварним догађајима, како би се код детета побудила осећања која би изазвала доживљавање онога о чему се излаже.
- **Описивање** – сликање речима, због чега је обично утемељено на директном посматрању. Васпитач мора добро да познаје садржаје које описује деци. У предшколско доба, деца описују разне предмете (кревет, сто, књигу, играчку и сл.), појаве које посматрају (залазак сунца, облаке, лед, кишу и сл.), ствари и појаве по сећању (своју собу, купатило и сл.), догађаје (прославе рођендана, летовање, зимовање, боравак у неком месту и сл.)

Метода усменог излагања

- **Објашњавање** – мисаоно-вербална активност којом се тумаче поједине појаве и процеси у окружењу. Објашњавају се апстракције, генерализације и слично. Васпитач треба непознате садржаје о природи и друштву деци да објашњава на основу њима познатих садржаја, као и да провери јесу ли деца схватила објашњено.
- **Извештавање** – треба посебно неговати у излагању васпитача, нарочито при посматрању извођења практичних радова и експеримената.

Метода рада са текстом

Текстови могу да буду:

- научно-популарни чланци, прилагођени узрасту деце
- приче о природи, биљкама и животињама
- информације о одређеним друштвеним збивањима
- описи одређених природних појава, са нагласком на узрочно-последичне везе
- описи далеких крајева, одређених занимања и слично

Метода рада са текстом

- Коришћење књига врши се уз систематску помоћ васпитача (од предшколске деце се не може тражити да знају слова и да читају)
- Васпитач деци чита приче, бајке или неки други текст уз извесну дозу глуме, а по потреби додаје и објашњава
- Деца треба да активно учествују у разради текста, коментарисању и сл.
- Уз текстове је пожељно дати и стилизоване слике у складу са третираним садржајем

Метода цртања

- Цртежи су нарочито погодни када је деци тешко да речима објасне неки предмет, појаву, занимање, друштвени садржај и слично. Цртежима се могу приказати:
- различите природне појаве које деца посматрају (падање кише, залазак сунца, дуга, магнетне особине, електрицитет и сл.)
- различити природни материјали (вода, ваздух, песак, шљунак, гвожђе и сл.)
- биљке и њихова грађа

Метода цртања

- животиње
- животна станиште (њиве, ливаде, шуме и сл.)
- друштвени догађаји (прославе рођендана, славе, Божића и сл.)
- породица, рођаци, пријатељи
- улица
- разне друштвене институције (продавница, амбуланта, пошта, вртић и сл.)

Врсте задатака за децу путем цртежа

Задаци се могу поставити помоћу цртежа тако да деца:

- попуњавају (обележавају) цртеже
- праве редослед у цртежу
- на основу цртежа дају одговоре
- приказују експерименте и процесе коришћењем цртежа

Метода демонстрације (показивања)

- Заснива се на посматрању живих бића, предмета, процеса и појава из околине.
- Циљ посматрања није гледање већ уочавање, а да би се то постигло мора бити пажљиво испланирано.
- Потребно је ангажовати што више чула, при чему циљ показивања није да деца само виде, чују, омиришу, окусе, већ да се интелектуално активирају (омогућавање активног учења)

Метода демонстрације (показивања)

- За успешност примене методе показивања значајно је:
  - ❖ Одабрати типичан, репрезентативан предмет, појаву, процес, делатност
  - ❖ Припремити адекватан ток показивања, посебно овладавање техником показивања (брзина и начин показивања)
  - ❖ Обезбедити да сва деца виде, чују и осете оно што васпитач показује

Метода демонстрације (показивања)

- Посматрање може бити директно и индиректно.
- ❖ Директно посматрање подразумева опажање конкретних живих бића, предмета, процеса и појава (нпр. дрвећа, птица, животиња у сеоском домаћинству или зоолошком врту, апарата, машина, процеса у фабрици...)
- ❖ Индиректно посматрање врши се преко слика, модела, филмова, ТВ емисија, видео снимака...
- Када год је то могуће, требало би користити директно посматрање.

Метода демонстрације (показивања)

При показивању предмета, процеса или појава треба се придржавати неких основних дидактичких правила:

- Предмет који се показује треба да буде довољно велик и деци добро видљив, да га деца могу слободно и у целини посматрати и по могућству додирнути
- Предмет, слика или модел треба да буду репрезентативни, са јасно израженим карактеристикама.
- За време показивања васпитач води разговор са децом у циљу бољеги потунијег дечијег перципирања и упознавања предмета, процеса или појаве.
- За време показивања васпитач води рачуна да деца одређене карактеристике и обележја предмета, процеса или појаве запажају одређеним редоследом и повезују поједине делове у целину.

Метода демонстрације (показивања)

- У сврху упознавања околине методом показивања могу се реализовати посете, излети и екскурзије.
- Динамичне појаве (нпр. кретање возила, животиња и сл.) показују се често изван просторија дечијег вртића, у непосредној околини или у природи.
- Деци предшколског узраста показују се разноврсне активности везане уз људски рад (нпр. рад трактористе, зидара, пекара, продавца, рад у воћњаку, башти, винограду и сл.)
- Предшколска деца радо прате показивања вештачким изазивањем појаве – експериментом

Демонстрациони експерименти

- Под демонстрационим експериментом се подразумева извођење експеримената пред децом. Оглед може да изведе васпитач или дете. Деца посматрају оглед најчешће само помоћу чула вида и чула слуха.
- Основни захтев за примену демонстрационог експеримента за упознавање околине је да демонстрациони оглед мора да се изводи у одређено кратко време и да представља целину са осталим излагањем васпитача.

Принципи извођења демонстрационог експеримента

- Васпитач би требало да објасни деци основне принципе извођења експеримената.
- Деца се морају упознати са материјалом и прибором који ће се користити за извођење експеримената.
- Васпитач (дете) мора јасно и прецизно да изводи оглед.
- Деца морају активно да посматрају извођење експеримената.
- После изведеног експеримената васпитач и деца би требало заједно да донесу одговарајуће закључке на основу добијених резултата експеримената.

Недостаци демонстрационих експеримената

- Неједнака ангажованост чула детета
- Недовољна активност детета током извођења експеримената
- Непотпуна заинтересованост детета за посматрање експеримената
- Потешкоће да се одржи активна пажња детета нарочито у битним деловима експеримената
- Не развија у правом смислу самостални истраживачки рад детета

Проблемска метода

- Деца путем ове методе уче самосталним откривањем и експериментисањем.
- Применом ове методе остварује се активан рад уз задовољавање аутентичних развојних потреба деце.
- Основне фазе проблемске методе су:
  - ❖ Истицање проблема
  - ❖ Извођење претпоставки – хипотеза
  - ❖ Провера хипотеза путем огледа
  - ❖ Објашњавање појава или законитости уз извођење закључака

Проблемска метода

- Проблем поставља васпитач, али понекад и дете уочи проблем и пита васпитача.
- Улога васпитача је менторска.
- Деца активно учествују, износе своја мишљења, формулишу хипотезе које затим проверавају у пракси путем огледа.
- Оглед би деца требало самостално да изведу, уз помоћ сугестија и усмеравања васпитача.
- Деца и сама могу доћи до решења постављеног проблема, који васпитач обликује у форму разумљиву деци.
- Нарочито је важно да деца никада не смеју бити исмејана или несаслушана.

Метода сценског рада

- Васпитач кроз добро организовану сценску игру и својеврсну драматизацију омогућава деци да садржаје из методике упознавања околине, којима треба да овладају, тако организују да буду што очигледнији, разумљивији и да се деца што више у процесу усвајања новог садржаја или пак његовог обнављања сама ангажују.
- Примена ове методе захтева од васпитача таленат, широку општу културу и маштовитост; васпитач пише сценарио, режира, израђује лутке, глуми, пева и све повезује са садржајима свих одговарајућих области.
- Оваква активност из упознавања околине реализује се у корелацији са развојем говора, музичком и ликовном културом, физичким васпитањем и почетним математичким појмовима.

Метода практичног рада

- У предшколској установи су веома заступљени практични радови, који се реализују по задатој теми или по слободном избору деце.
- Примера ради, практични радови се остварују поводом неких значајних датума (Нова година, 8. март и сл.), када деца заједно са васпитачем праве честитке и поклоне од разних материјала.
- Материјал који се користи за остваривање ове методе је разноврстан – папир, картон, жица, лишће, плодови биљака, глинамол, пластелин, воштане боје, темпере...

Метода игре

- Игра детета са разним играчкама и природним материјалима најбољи су пут за стицање искустава и усвајање знања о околини.
- Примена игре у активностима упознавања околине пред децу поставља разноврсне задатке, као на пример: да дете животињу сврста у одговарајућу групу, разврста воће и поврће, одговарајуће слике сврста према годишњим добима и сл.
- Примена методе игре подразумева да дечја игра зависи од узраста детета.

Метода игре

- Кроз игру дете: испољава емоције, задовољава социјалне потребе, задовољава потребу за кретањем и ангажовањем свих чула, интелектуално овладава стварношћу која га окружује, ствара идентитет и свест о себи, уклапа се у друштвену средину, остварује жеље и стваралаштво, самостално и аутономно делује.

ЛИТЕРАТУРА

- Радловић Чубрило, Д. (2019). *Методичке активности из упознавања околине*. Приручник за студенте основних студија високих струковних школа за образовање васпитача. Кикинда: ВШССОВ у Кикинди (Стр. 50-56).
- Булатовић, А. (2012). *Методика упознавања околине*. Практикум за студенте високих школа за образовање васпитача. Нови Сад: Знатижења, агенција за издавачку делатност. (стр. 20-29)
- Михајловић, Н. и Михајловић, Љ. (2011). *Методика упознавања околине*. Пирот: Графички студио ЦИЦЕРО. (стр. 31-34)
- Цвјетићанин, С. (2013). *Методика упознавања околине 1*. Сомбор: Педагошки факултет у Сомбору. (Стр. 65-94)